

Міністерство освіти і науки України

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Кафедра фізичної географії та картографії

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Проректор з науково-методичної роботи

20 21 р.

Робоча програма навчальної дисципліни

Загальна гідрологія

(назва навчальної дисципліни)

рівень вищої освіти перший бакалаврський

галузь знань 10 Природничі; 01 Освіта/ Педагогіка

(шифр і назва)

Спеціальність 106 Географія, 014.07 Середня Освіта (Географія) (денна та заочна форми),

(шифр і назва)

освітня програма «Фізична географія, моніторинг і кадастр природних ресурсів», «Картографія, геоінформатика і кадастр», «Географія рекреації та туризму», Економічна, соціальна географія та регіональний розвиток», «Географія, економіка та краєзнавчо-туристична робота», «Географія, природознавство та спортивно-туристська робота»

(шифр і назва)

спеціалізація _____

(шифр і назва)

вид дисципліни обов'язкова

(обов'язкова / за вибором)

факультет геології, географії, рекреації і туризму

20 21 / 2022 навчальний рік

Програму рекомендовано до затвердження Вченою радою факультету геології, географії, рекреації та туризму

“ 7 ” 06 2021 року, протокол № 7

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ: (вказати авторів, їхні наукові ступені, вчені звання та посади)
доцент кафедри фізичної географії та картографії Валентина КЛИМЕНКО

Програму схвалено на засіданні кафедри фізичної географії та картографії
Протокол від «07» червня 2021 року № 20

Завідувач кафедри фізичної географії та картографії

_____ (Юлія ПРАСУЛ)
(підпис) (прізвище та ініціали)

Програму погоджено з гарантами освітньо-професійних програм:

Гарант ОПП «Фізична географія, моніторинг і кадастр природних ресурсів»
_____ (Світлана РЕШЕТЧЕНКО)
(підпис) (прізвище та ініціали)

Гарант ОПП «Економічна, соціальна географія та регіональний розвиток»
_____ (Катерина КРАВЧЕНКО)
(підпис) (прізвище та ініціали)

Гарант ОПП «Картографія, геоінформатика і кадастр»
_____ (Олена СІННА)
(підпис) (прізвище та ініціали)

Гарант ОПП «Географія рекреації та туризму»
_____ (Юлія ПРАСУЛ)
(підпис) (прізвище та ініціали)

Гарант ОПП «Географія, природознавство та спортивно-туристська робота»
_____ (Катерина БОРИСЕНКО)
(підпис) (прізвище та ініціали)

Гарант ОПП «Географія, економіка та краєзнавчо-туристична робота»
_____ (Наталія ГУСЄВА)
(підпис) (прізвище та ініціали)

Програму погоджено науково-методичною комісією факультету геології, географії, рекреації і туризму

Протокол від «07» червня 2021 року № 6

Голова науково-методичної комісії
факультету геології, географії, рекреації і туризму

_____ Олександр ЖЕМЕРОВ
(підпис) (прізвище та ініціали)

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «Загальна гідрологія» складена відповідно до освітньо-професійних програм «Фізична географія, моніторинг і кадастр природних ресурсів», «Економічна, соціальна географія та регіональний розвиток», «Картографія, геоінформатика і кадастр», «Географія рекреації та туризму», «Географія, природознавство та спортивно-туристська робота», «Географія, економіка та краєзнавчо-туристична робота» підготовки бакалавра

спеціальності 106 Географія, 014.07 Середня Освіта (Географія)

1. Опис навчальної дисципліни

1.1. Мета викладання навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни є формування первинних знань із загальної гідрології для раціонального й комплексного використання водних ресурсів у народному господарстві, вирішення проблем охорони природи

Компетентності, якими має оволодіти студент у процесі вивчення дисципліни «Загальна гідрологія»

Загальні компетентності

ЗКО1.(ЗК6). Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК7. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій; здатність працювати з інформацією і знаннями з предмету навчання, освітньої проблематики.

ЗК13. Прагнення до збереження та охорони навколишнього середовища, раціонального використання природних ресурсів.

Спеціальні (фахові) компетентності

СК2. (ФК2) Здатність застосовувати знання і розуміння основних характеристик, процесів, історії і складу природи і суспільства.

СК4.(ФК4) Здатність застосовувати кількісні методи при дослідженні сфер ландшафтної оболонки.

СК5.(ФК5) Здатність проводити географічний аналіз природних та суспільних об'єктів і процесів на різних просторово-часових масштабах.

СК8.(ФК 8) Самостійно досліджувати природні матеріали та статистичні дані(у відповідності до спеціалізації) в польових і лабораторних умовах, описувати, аналізувати, документувати і презентувати результати.

ПК9. Здатність виконувати польові дослідження природних і суспільних об'єктів та процесів, педагогічні дослідження, інтерпретувати отримані результати досліджень через розуміння основних фізико-географічних та суспільно-географічних процесів, що відбуваються у географічному просторі на різних рівнях його організації, застосовувати їх у професійній діяльності.

СК.10. (ФК10) Здатність ідентифікувати та класифікувати відомі і реєструвати нові об'єкти у географічній оболонці, їх властивості та притаманні ним процеси.

Програмні результати навчання

ПРО1.(ПРН1). Знати, розуміти і вміти використовувати на практиці базові поняття з теорії географії, а також світоглядних наук.

ПРО7.(ПРН7). Визначати основні характеристики, процеси, історію і склад ландшафтної оболонки та її складових.

ПР10.(ПРН10) Знати цілі сталого розвитку та можливості своєї професійної сфери для їх досягнення, в тому числі в Україні.

ПР14. (ПРН 14). Визначати зміни характеристик природного середовища під впливом господарської діяльності.

ПР15.(ПРН 15). Використовувати географічні основи раціонального

природокористування та охорони природи, визначати види та структуру перетворених

природних територіальних комплексів.

ПРН 16. Застосовувати методи географічних досліджень природних та суспільних об'єктів і процесів.

РН 17. Пояснює зміни, які відбуваються в географічному середовищі під впливом природних і антропогенних чинників, формулює наслідки й детермінанти в контексті концепції сталого розвитку людства.

1.2. Основні завдання вивчення дисципліни

Основними завданнями вивчення дисципліни: навчити студентів вміти дати комплексне використання водних ресурсів у народному господарстві, вирішення багатьох проблем екології і охорони природи.

1.3. Кількість кредитів – 4

1.4. Загальна кількість годин - 120

Предметом вивчення навчальної дисципліни є водні об'єкти: океани, моря, річки, озера, водосховища, болота та льодовики, підземні води

Програма навчальної дисципліни складається з таких розділів:

1. Фізико-хімічні властивості води. Водотоки (гідрологія річок)
2. Характеристика водойм (озер, водосховищ) та особливих водних об'єктів (підземних вод, льодовиків)
3. Світовий океан

<i>1.5. Характеристика навчальної дисципліни</i>	
<u>Нормативна</u> / за вибором	
Вид кінцевого контролю (семестровий <u>екзамен</u> або залік)	
Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
1-й	1-й
Семестр	
2-й	1-2 -й
Лекції	
36 год.	10 год.
Практичні, семінарські заняття	
год.	год.
Лабораторні заняття	
24 год.	4 год.
Самостійна робота	
60 год.	106 год.
Індивідуальні завдання	

1.6. Заплановані результати навчання

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні досягти таких результатів навчання:

знати:

фізичні і хімічні властивості води, структуру гідросфери, основні класифікації в гідрології річок, озер, водосховищ, морів та океанів, підземних вод, льодовиків; головні закономірності гідрологічного режиму водних об'єктів, фактори мінливості просторової і часової та їх стан, суть методів вимірювання витрат і рівнів води, глибини водних

об'єктів, швидкості течій, принципи раціонального використання і охорони водних об'єктів від забруднення і виснаження;

вміти:

застосовувати основні фізичні закономірності при поясненні різних гідрологічних процесів, виконувати лабораторні завдання з усіх розділів гідрології, пояснити основні закономірності просторово-часової мінливості гідрологічних характеристик, використовувати основні гідрологічні довідкові матеріали, проілюструвати закономірності графіків і діаграм.

володіти: знаннями про гідросферу, склад водних об'єктів та закономірностях розподілу і характерних гідрологічних процесів, навичками збору довідкової гідрологічної інформації, методами виконання найпростіших гідрологічних розрахунків, проведення основних гідрометричних робіт, методами пошуку та обміну інформацією в глобальних і локальних комп'ютерних мережах.

2. Тематичний план навчальної дисципліни

Розділ 1. Фізико-хімічні властивості води. Водотоки (гідрологія річок)

Тема 1. Вступ. Поняття про загальну гідрологію Предмет і задачі загальної гідрології, зв'язки з іншими науками. Комплекс наук гідрологічного спрямування та деякі віхи їх розвитку. Об'єкти дослідження. Методи вивчення водних об'єктів. Сучасні напрямки розвитку гідрологічних досліджень та їх кінцевий результат. Сучасні напрямки розвитку водного господарства.

Використання природних вод і практичне значення гідрології. Водне законодавство України. Водний кадастр.

Водні екосистеми; абіотичні й біотичні частини водних екосистем, їх взаємодія і зв'язок з навколишнім середовищем.

Водні ресурси земної кулі, континентів, України. Заходи, що вживаються для раціонального використання й охорони водних ресурсів.

Фізичні основи процесів у гідросфері. Фундаментальні закони фізики- закон збереження речовини, закони збереження теплової та механічної енергії, зміни кількості руху (імпульсу) та їх використання при вивченні водних об'єктів.

Ламінарний і турбулентний рух води. Сили, які діють у водних об'єктах . Баланс сил.

Хімічні й фізичні властивості природних вод. Вода - оксид водню, її молекулярна структура й ізотопний склад. Вода як розчинник. Константа іонного рівноваги і водневий показник. Зміни рН і реакція водного середовища. Хімічні властивості води. Умови формування гідрохімічних характеристик. Чинники складу і властивості природних вод. Сольовий склад природних вод та його класифікація. Особливості сольового складу атмосферних опадів, річкової й морської води. Мінералізація води. Головні іони, розчинні гази, біогенні й органічні речовини, мікроелементи. Гідрохімічні класи і групи природних вод. Природні і техногенні джерела розчинених речовин у водних об'єктах. Забруднення природних вод. Поняття про якість води.

Фізичні властивості природних вод. Агрегатні стани води: рідка вода, водяна пара, лід. Фазові переходи. Аномальні властивості води. Щільність води. Залежність щільності води від температури, мінералізації (солоності) і тиску.

Теплові властивості води, її теплоємність, теплопровідність. В'язкість води. Поверхневий натяг води. Електропровідність. Загальні закономірності поширення світла і звуку у воді. Фізичні властивості снігу. Теплоємність і теплопровідність. Вологоємність снігу.

Гідрологічне і фізико-географічне значення фізичних властивостей і “аномалій” у воді.

Тема 2. Гідрологія річок. Річки та річковий басейн. Гідрографічна мережа. Річки та річкова мережа. Типи річок. Річкова система, її будова. Головна річка та її притоки. Схема позначення приток. Витік річки та гирло. Звивистість, густина річкової мережі.

Водозбір і басейн річки. Морфологія й морфометрія річки та її басейну. Поверхневий та підземний водозбір. Вододіл. Головний вододіл Землі, вододіли океанів і морів та окремих басейнів річок. Графік наростання площі басейну. Гіпсографічна крива. Середня висота басейну. Фізико-географічні характеристики басейну річки.

Річкові долини та їх типи за походженням і характером поперечного профілю. Елементи річкових долин. Річкове русло та його звивистість у плані. Морфометричні елементи русла. Характерні руслові утворення. Поздовжній профіль річки. Поперечний переріз русла.

Живлення річок. Види живлення річок: дощове, снігове, льодовикове, підземне.

Водний режим річок. Фази водного режиму: водопілля, повені, паводки, межень. Відмінності календарного та гідрологічного років. Гідрограф стоку та його розчленування. Класифікація річок Б.Д. Зайкова за водним режимом.

Рівень води. Вплив зміни стоку, заростання русла, льодових явищ, руслових деформацій, припливно-відпливних та згінно-нагінних явищ на коливання рівнів води. Характерні рівні води. Зміни похилу водної поверхні при коливаннях рівнів води. Механізм течії річок. Розподіл швидкості течії води в річках.

Тема 3. Річковий стік та його складові. Поняття про стік води, наносів, розчинених речовин, тепла. Кількісна характеристика стоку: витрата води, об'єм стоку, шар стоку, модуль стоку, коефіцієнт стоку. Норма стоку. Водоносність річок та її внутрішньорічний розподіл.

Вплив геологічних, геоморфологічних, ґрунтових і ботанічних факторів на процеси стоку. Вплив форми та розмірів басейну на стік. Гідрографічна мережа та її вплив на стік. Вплив господарської діяльності на стік. Регулювання стоку водосховищами.

Рух води у річках. Причини руху води у руслі річки. Розподіл швидкостей течії у річковому потоці. Поперечна циркуляція у річковому потоці. Середня швидкість. Вимірювання швидкості течії річок. Визначення середньої швидкості за формулою Шезі. Циркуляція перемішування води в річках. Походження циркуляції. Роботи про структуру швидкостей річкового потоку. Вплив форми русла на динамічні особливості потоку.

Тема 4. Термічний режим річок та його фактори. Річкові наноси. Селеві наводки. Руслові процеси та їх типізація. Гирла річок, їх класифікація та районування.

Тепловий баланс. Зміна температури води в часі. Розподіл температури води за живим перерізом та за довжиною річки. Температурні стратифікації. Вплив озер і водосховищ на термічний режим річок.

Льодовий режим річок та його фази. Замерзання річок. Первинні форми льодоутворення. Льодостав. Товщина льоду на річках. Льодохід (осінній та весняний). Скресання та його основні фактори. Затори. Вплив господарської діяльності на температурний та льодовий режим річок.

Формування річкових наносів. Основні характеристики річкових наносів. Завислі та донні наноси. Рух річкових наносів. Витрати донних наносів. Гідравлічні крупність наносів. Розподіл завислих наносів. Каламутність води, її розподіл за шириною, довжиною та порами року. Річний стік наносів. Вплив господарської діяльності на твердий стік річок.

Селеві наводки. Умови виникнення та типи селів. Географічне поширення селів. Селі в Україні.

Основні риси гідрохімічного і гідробіологічного режиму річок. Сольовий склад і мінералізація річкових вод. Зміна мінералізації і витрати розчинених речовин протягом року. Стік розчинених речовин річок України. Гідробіологічний режим річок. Джерела забруднення річок та заходи по охороні вод.

Руслові процеси та їх типізація. Постійні та періодичні деформації. Макро-, мезо- і мікроформи русла річки і їх динаміка. Плеса та перекати. Вплив господарської діяльності на руслові процеси.

Гирла річок, їх класифікація та районування. Формування дельт. Гідрографічна мережа гирлової області річки та її динаміка. Особливості гідрологічного, термічного та льодового режимів гирлової області річки. Гідрохімічні умови гирл річок. Вплив господарської діяльності на формування гирл річок та їх режим.

Ресурси річок і річкових басейнів. Вплив господарської діяльності на складові річкового стоку. Антропогенні зміни гідрологічного режиму річок. Співвідношення втрат і придбань при реалізації водогосподарських проектів.

Розділ 2. Характеристика водойм (озер, водосховищ) та особливих водних об'єктів (підземних вод, льодовиків).

Тема 5. Гідрологія озер та водосховищ. Озера і їх поширення на земному шарі. Типи озер за походженням і характером водообміну. Морфологічні та морфометричні характеристики озер. Батиграфічна та об'ємна крива. Співвідношення між площею озера та його басейном.

Водний баланс озера. Елементи водного балансу. Класифікація озер за співвідношенням складових водного балансу. Рівневий режим. Динамічні явища. Течії, хвилювання, перемішування вод в озерах. Конвекційне та динамічне перемішування. Згінно-нагінні коливання рівнів. Динамічні явища в озерах. Виникнення хвиль. Циркуляція хвиль. Сейші на озерах.

Термічний режим озер. Рівняння теплового балансу. Пряма та зворотна стратифікації. Гомотермія. Добовий та річний хід температури води в озері. Термічний бар. Термічні типи озер. Особливості льодового режиму.

Формування основних типів берегів озер, їх деформація. Оцінка динаміки водних мас озер.

Донні відклади в озерах. Закономірності розподілу відкладів в озерній улоговині. Зональні та азонанальні особливості у формуванні відкладів озер.

Основні особливості гідрохімічного та гідробіологічного режимів цих водойм. Типи озер за величиною та характером мінералізації. Газовий режим озер. Основні біогенні елементи.

Мінеральні озера. Гідрологічні особливості мінеральних озер. Основні типи та характер їх розподілу на земній кулі. Використання мінеральних озер.

Зональні зміни хімічного складу озерних вод. Відмінності оліготрофних, мезотрофних, евтрофних і дистрофних озер. Природна еволюція озер. Вплив озер на річковий стік. Використання озер в господарських цілях. Гідрологічні, екологічні та водогосподарські проблеми озер України і світу. Вплив озер на клімат прилеглої території.

Водосховища. Призначення водосховищ та їх розміщення на земному шарі. Типи водосховищ та їх класифікація. Основні морфометричні й гідрологічні характеристики водосховищ. Водний баланс водосховищ.

Водообмін та течії у водосховищах. Види течій та їх класифікація.

Вітрове хвилювання. Хвилювання у глибоводній та мілководній зонах. Хвилювання у прибережній зоні.

Термічний режим водосховищ. Особливості його формування. Тепловий баланс водосховища.

Особливості льодових явищ у водосховищах. Формування льодового покриву водосховищ.

Формування берегової зони. Абразії, зсуви, карст, суфозія. Переформування берегів. Донні відклади. Замулення водосховищ.

Хімічний склад та якість води водосховищ.

Вплив водосховищ на річковий стік. Співвідношення проблем і переваг від створення і експлуатації водосховищ.

Тема 6. Гідрологія боліт. Походження, розвиток, гідрологічний режим боліт. Поширення боліт на земній кулі, в Україні. Типи боліт та їх характеристика. Будова, морфологія й гідрографія торф'яних боліт. Розвиток торфового болота.

Тепловий баланс боліт. Тепловий режим діяльного шару боліт. Фізичні властивості діяльного шару.

Водний баланс і водний режим боліт. Особливості формування водного балансу болотних масивів різних типів. Коливання рівнів води на болотних масивах.

Стік із боліт. Розрахунок стоку з боліт за даними спостережень. Розрахунок випаровування з поверхні боліт.

Вплив боліт на річковий стік. Вплив осушення на стік із боліт. Господарське значення боліт.

Тема 7. Гідрологія льодовиків. Вивчення умов й особливостей походження, існування та розвитку льодовиків. Сніговий баланс і снігова лінія. Умови існування льодовиків. Типи льодовиків: покривні й гірські льодовики. Фізико-механічні властивості льоду. Фактори, які зумовлюють міцність, теплоємність і теплопровідність. Утворення і будова льодовиків. Фактори зледеніння території, гляціокліматичні показники. Живлення, акумуляція льодовиків. Перетворення снігу у фірн, а фірну у лід. Баланс криги та води у льодовиках.

Вплив акумуляції та абляції на режим льодовика. Наступ та відступ льодовиків. Рух льодовиків і спостереження за ними. Швидкість переміщення льодовиків. Морени, їх формування та вплив на режим льодовиків. Рух води по поверхні та всередині льодовика. Гідрографічна мережа льодовика. Водогосподарське значення льодовиків.

Тема 8. Гідрологія підземних вод. Походження і поширення підземних вод. Вплив водно-фізичних властивостей ґрунтів і ґрунтів на підземні води. Водопроникність ґрунту і коефіцієнт фільтрації води. Види води у порах ґрунту. Класифікація підземних вод. Взаємозв'язок підземних та руслових вод. Типи підземних вод за характером залягання. Ґрунтові води. Артезіанські води. Рух підземних вод. Закон фільтрації Дарсі.

Водний баланс і режим підземних вод. Роль підземних вод у фізико-географічних процесах.

Запаси і ресурси підземних вод. Практичне значення та охорона підземних вод. Використання і охорона підземних вод.

Розділ 3. Світовий океан

Тема 9. Світовий океан та його частини. Класифікація морів. Гіпотези виникнення Світового океану. Будова, рельєф дна океанів і морів. Донні відклади в океанах і морях.

Фізичні властивості морської води. Густина морської води та її залежність від температури, солоності і тиску. Розподіл густини води. Аномальні фізичні властивості морської води відносно інших речовин. Хімічний склад вод Світового океану та їх солоність. Рівняння стану морської води. Водний і сольовий баланси. Сольовий склад морських вод. Розподілення солоності у Світовому океані.

Акустичні властивості морської води. Розповсюдження звуку в морі. Основні оптичні характеристики морської води.

Тема 10-11. Термічний режим океанів і морів. Загальна схема теплообміну в системі океан-атмосфера-літосфера. Тепловий баланс океану. Розподілення температури води у Світовому океані.

Морський лід та його класифікація. Особливості замерзання морської води. Фізичні властивості морської криги. Рух льоду, його класифікація.

Водні маси Світового океану.

Рівень океанів й морів. Короткочасні, сезонні і довгочасні зміни рівня в океанах і морях.

Тема 12. Перемішування та обмін в океані. Види перемішування в морському середовищі: молекулярне, турбулентне.

Хвилі в морському середовищі. Виникнення, розвиток та згасання вітрових хвиль, їх трансформація на міліні. Деформація хвилі коло берега. Сейші, цунамі, внутрішні хвилі; енергія хвиль. Штормові нагони.

Течії. Загальна циркуляція води Світового океану. Теорія Екмана дрейфових, градієнтних та вітрових течій.

Припливні течії, їх природа. Припливоутворююча сила. Елементи припливної хвилі. Деформація припливної хвилі біля берега.

Механізми саморегуляції у морському середовищі. Взаємодія організмів із середовищем та кругообіг органічних речовин.

Природні ресурси Світового океану та їх використання.

Висновки. Основні підсумки курсу. Водогосподарські та водно-екологічні проблеми і роль гідрології в їхньому вирішенні.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб.	інд.	с. р.		л	п	лаб.	інд.	с. р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Розділ 1. Фізико-хімічні властивості води. Водотоки (гідрологія річок)												
Тема 1. Вступ.	6	2		4			2	2				
Тема 1. Хімічні й фізичні властивості природних вод	10	2		2		6	8					8
Тема 2. Гідрологія річок (живлення річок, водний режим річок, рівень води).	16	4		2		10	14	4				10
Тема 3. Річковий стік та його складові.	16	2		4		10	10					10
Тема 4. Термічний режим річок та його фактори. Річкові наноси. Селеві паводки. Руслові процеси та їх типізація. Гирла річок, їх класифікація та районування.	14	2		2		10	10					10
<i>Разом за розділом 1</i>	62	12		14		36	44	6				38
Розділ 2. Характеристика водойм (озер, водосховищ) та особливих водних об'єктів (підземних вод, льодовиків).												
Тема 5. Гідрологія озер	10	2		2		6	12	2				10

Тема 6. Гідрологія водосховищ	2	2				6					6
Тема 7. Гідрологія боліт	2	2				8					8
Тема 8. Гідрологія льодовиків	10	2			8	6	2				4
Тема 9. Гідрологія підземних вод. Гідрологія підземних вод і термальних вод	8	4			4	6					6
<i>Разом за розділом 2</i>	32	12	2		18	38	4				34
Розділ 3. (6 години) Світовий океан											
Тема 10. Світовий океан та його частини	8	4	4			8	2	4			2
Тема 11. Термічний і льодовий режими океанів і морів. Водні маси Світового океану	9	4	2		3	10					10
Тема 12. Перемішування та обмін в океані. Ресурси Світового океану	9	4	2		3	20					20
<i>Разом за розділом 3</i>	26	12	8		6	38	2	4			32
Усього годин	120	36	24		60	120	12	4			104

4. Теми лабораторних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
1	Гідрографічна характеристика річки	4	
2	Побудова поперечного профіля річки і обчисленні його морфометричних характеристик	2	
3	Середній багаторічний стік	2	2
4	Розчленування гідрографу річкового стоку	4	
5	Розподіл температури води в озері з глибиною	2	2
6	Розрахунок ІЗВ	2	
7	Розподіл температури води у Світовому океані	2	
8	Складання таблиці і побудова кривих повторюваності та забезпеченості висоти рівня за рік	4	
9	Поверхневі течії Світового океану	2	
		24 години	4 години

5. Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Вид, зміст, завдання	Кількість годин	
		денне	заочне
1	Дослідити: фізичні основи процесів у гідросфері. Заповнити таблицю: аномальні властивості води. Гідрологічне і фізико-географічне значення фізичних властивостей і аномальних властивостей у воді. Фундаментальні закони фізики- закон збереження речовини, закони збереження теплової та механічної енергії, зміни кількості руху (імпульсу) та їх використання при вивченні водних об'єктів.	4	8
2	Побудувати графік наростання площі басейну, гіпсографічну криву. середніх висот басейну. Зміни похилу водної поверхні при коливаннях рівнів води. Механізм течії річок . Розподіл швидкості течії води в річках.	4	8
3	Норма стоку. Дослідити випаровування з поверхні води, ґрунту та транспірація рослин; методи підрахунку випаровування. Вміти визначити сумарне випаровування з річкового басейну та розподіл сумарного випаровування по території України.	4	8
4	Вивчити температурну стратифікацію та тепловий стік. Вміти визначити вплив форм русла на динамічні особливості потоку. Вміти визначити схилу та руслову водні ерозії. Особливості гідрологічного, термічного та льодового режимів гирлової області річки. Гідрохімічні умови гирл річок.	4	8
5	Дослідити мінеральні озера, гідрологічні особливості мінеральних озер. основні типи та характер їх розподілу на земній кулі, зональні та азональні особливості у формуванні відкладів озер. Вміти визначити використання мінеральних озер. Переформування берегів. Донні відклади. Замулення водосховищ.	4	8
6	Дослідити мінеральні озера, гідрологічні особливості мінеральних озер. основні типи та характер їх розподілу на земній кулі, зональні та азональні особливості у формуванні відкладів озер.	4	8
7	Дослідити стік із боліт. Розрахунок стоку з боліт за даними спостережень. Розрахунок випаровування з поверхні боліт	4	8
8	Вміти визначити коефіцієнт льодовикового стоку. Дослідити багаторічне регулювання стоку льодовиків, внутрідобовий хід стоку та внутрірічний розподіл стоку; льодовикові селі.	8	8
9	Вміти визначити запаси і ресурси підземних вод. Практичне значення та охорона підземних вод.	6	10
10	Основні оптичні характеристики морської води та їх використання для вивчення та індикації складу, стану морської води дистанційними методами як у морському середовищі так і за його межами.	6	10
11	Вивчити фізичні поняття теплового, масового та газового	6	10

	обміну через поверхню океану, поверхневого мікрошару гідросфери, його роль у процесах взаємодії океану та атмосфери. Вміти визначити зв'язок між водним та сольовим балансами.		
12	Поняття стійкої, нестійкої та байдужої стратифікації. Знати сучасні можливості визначення швидкості та напрямку течій; визначення дрейфового переносу забруднення поверхні океану за емпіричними формулами; дистанційні можливості визначення дрейфового переносу.	6	10
	Разом	60	104

6. Індивідуальні завдання

Не передбачені робочим навчальним планом

7. Методи навчання

Пояснювально-ілюстративний, репродуктивний, проблемного викладу, частково-пошуковий, дослідницький, дискусійний.

Методи роботи в умовах дистанційного та змішаного навчання: за умов впровадження карантинних обмежень лекції проводяться в он-лайн режимі із застосуванням платформи ZOOM, Moodle .

За умов змішаного навчання лабораторні заняття, написання контрольної та екзаменаційної роботи проводяться в аудиторії.

За умов дистанційного навчання лабораторні заняття, написання контрольної та екзаменаційної роботи в ZOOM, Moodle.

8. Методи контролю

До методів контролю належать: задача розрахунково-графічних робіт; поточне експрес-опитування; тестовий контроль – поточний і підсумковий.

Самоконтроль - методичні розробки до відповідних розділів курсу містять завдання для самопідготовки, питання для самоконтролю, тести, які дозволяють студентам особисто проконтролювати повноту засвоєння ними теоретичного матеріалу курсу та виявити проблемні моменти.

Поточний контроль :

- експрес-контроль передбачає розгорнуту текстову відповідь на запропоновані питання із використанням відповідної термінології, наведенням прикладів, обґрунтуванням викладених положень;

- контроль самостійного виконання лабораторних завдань творчого характеру дозволяє виявити здатність студента застосовувати в роботі нестандартні підходи;

- усне опитування під час лабораторних занять контролює якість засвоєння теоретичного матеріалу, дозволяє виявити здатність студентів узагальнювати набуті знання;

- контроль роботи з базами даних дозволяє оцінити здатність студентів до комунікації, їх вміння належним чином використовувати новітні комп'ютерні технології для отримання, аналізу та поширення географічної інформації, а також вміння належним чином оприлюднити ту її частину, яка має найбільшу науково-практичну цінність;

- контроль результатів самостійного виконання контрольної роботи дозволяє виявити ступінь підготовки студентів до самостійної науково-дослідної діяльності.

Підсумковий – екзамен передбачає письмову відповідь на поставлені питання .
Критерії оцінювання курсу «Загальна гідрологія з основами океанології»
Поточний контроль за виконання лабораторних робіт

Назва роботи					
	Всього балів	Оцінка (в балах)	Проведенні розрахунки, аналіз	Графічне зображення	Захист
Гідрографічна характеристика річки	5	5	успішного виконання -2,5	успішного виконання-1,5	1.0
		4	незначні помилки в розрахунках - 2	незначні помилки-1,1	0.9
		3	значні помилки в розрахунках-1,5	значні помилки -0,7	0.8
Поперечний профіль	3	3	успішного виконання -1,5	успішного виконання-0,5	1.0
		2,4	незначні помилки в розрахунках - 1,1	незначні помилки -0.4	0.9
		1,8	значні помилки в розрахунках-0,7	значні помилки -0,3	0.8
Характеристика стоку	3	3	успішного виконання -1,5	успішного виконання-0,5	1.0
		2,4	незначні помилки в розрахунках - 1,1	незначні помилки - 0.4	0,9
		1,8	значні помилки в розрахунках-0,7	значні помилки -0,3	0,8
Розчленування гідрографу	4	4	успішного виконання -2,0	успішного виконання-1,0	1.0
		3,2	незначні помилки в розрахунках - 1,5	незначні помилки-0,8	0,9
		2,4	значні помилки в розрахунках-1,0	значні помилки -0,6	0,8
Розрахунок ІЗВ	2	2	успішного виконання -1,5		0,5
		1,6	незначні помилки в розрахунках - 1,15		0,45
		1,2	значні помилки в розрахунках-0,8		0,40
<i>Всього за</i>	<i>17</i>				

<i>розділом 1</i>					
Термічний режим озер	2	2	успішного виконання -1,0	успішного виконання-0,5	0,5
		1,6	незначні помилки в розрахунках - 0,80	незначні помилки-0,35	0,45
		1,2	значні помилки в розрахунках- 0,55	значні помилки -0,25	0,40
<i>Всього за розділом 2</i>	2				
Термічний режим вод Світового океану	4	4	успішного виконання -2,0	успішного виконання-1,0	1.0
		3,2	незначні помилки в розрахунках - 1,5	незначні помилки-0,8	0,9
		2,4	значні помилки в розрахунках- 1,0	значні помилки -0,6	0,8
Рівень води у Світовому океані	4	4	успішного виконання -2,0	успішного виконання-1,0	1.0
		3,2	незначні помилки в розрахунках - 1,5	незначні помилки-0,8	0,9
		2,4	значні помилки в розрахунках- 1,0	значні помилки -0,6	0,8
Течії Світового океану	2	2	успішного виконання -0,7	успішного виконання-0,8	0,5
		1,6	незначні помилки в описі - 0,55	незначні помилки-0,6	0,45
		1,2	значні помилки в описі-0.4	значні помилки -0.4	0,40
<i>Всього за розділом 3</i>	10				
<i>Додаткові бали за дострокове виконання всіх робіт</i>	1				
Всього	30				

Поточний контроль за виконання лабораторних робіт (заочна форма навчання)

Назва роботи	Всього балів	Оцінка (в балах)	Проведенні розрахунки, аналіз	Графічне зображення	Захист
		12	незначні помилки в розрахунках - 8	незначні помилки-2,4	1,6
		9	значні помилки в розрахунках-6	значні помилки -1,8	1,2
Поперечний профіль	15	15	успішного виконання -10	успішного виконання-3	2.0
		12	незначні помилки в розрахунках - 8	незначні помилки-2,4	1,6
		9	значні помилки в розрахунках-6	значні помилки -1,8	1,2

Поточний контроль за виконання контрольної роботи – всього 30 балів

Оцінка	Бали	Результати оцінювання
5	30-27	ставиться у випадку, коли студент вільно володіє програмним матеріалом курсу в повному обсязі; ґрунтовно складає визначення та сутність основних понять, термінів; залучає до відповіді власний досвід, що набутий у процесі виконання лабораторних робіт
4	26-24	відрізняється від оцінки «відмінно» тим, що студент допускає окремі помилки і неточності, які не впливають на загальний характер відповіді. Програмний матеріал знає добре, відповідь є послідовною
3	20-18	студент відповідає на поставлене запитання не повністю, при розкритті спеціальних питань, термінів не може конкретизувати відповідь наведенням прикладів; допускає значні помилки
2	17 та менше	студент не володіє матеріалом, не розуміє теоретичних і практичних питань, допускає грубі помилки, не орієнтується в предметі

До підсумкового семестрового контролю (екзамену) допускаються студенти, які виконали всі види робіт, що передбачені навчальною програмою.

Підсумковий семестровий контроль (екзамен) – 40 балів

Чотирівнева оцінка	Бали	Результати оцінювання
5	40-36	ставиться у випадку, коли студент вільно володіє програмним матеріалом курсу в повному обсязі; ґрунтовно складає визначення та сутність основних понять, термінів; вирішує надане індивідуальне завдання
4	35-32	відрізняється від оцінки «відмінно» тим, що студент допускає окремі помилки і неточності, які не впливають на загальний характер відповіді; програмний матеріал знає добре, відповідь є послідовною; робить незначну помилку в індивідуальному завданні
3	31-20	студент відповідає на поставлене запитання не повністю, при розкритті спеціальних питань, термінів не може конкретизувати відповідь наведенням прикладів; допускає значні помилки в розрахунках індивідуального завдання
2	19 та менше	студент не володіє матеріалом, не розуміє теоретичних і практичних питань, допускає грубі помилки, не орієнтується в предметі, не може виконати індивідуальне завдання

9. Схема нарахування балів

Приклад для підсумкового семестрового контролю при проведенні семестрового екзамену або залікової роботи

Поточний контроль, самостійна робота, індивідуальні завдання						Екзамен (залікова робота)	Сума
Розділ 1	Роз- діл 2	Роз- діл 3	Контрольна робота, передбачена навчальним планом	Індивідуальне завдання	Разом		
Т1- Т4	Т5-Т8	Т9- Т12					
10	10	10	30		60	40	100

Т1, Т2 ... – теми розділів.

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка	
	для чотирирівневої шкали оцінювання	
90 – 100	відмінно	
70-89	добре	
50-69	задовільно	
1-49	незадовільно	

10. Рекомендована література

Основна література

1. Загальна гідрологія: підручник [Текст] / В.К Хільчевський, О. Г. Ободовський, В.В. Гребінь та ін. - К.: Видавничополіграфічний центр «Київський університет», 2008. – 399 с.
2. Горєв Л.М., Пелешенко В.І., Хільчевський В.К. Гідрохімія України: підручник [Текст] / Л.М. Горєв, В.І. Пелешенко, В.К. Хільчевський. - К.: Вища школа, 1995. - 308с.
3. Клименко В.Г. Загальна гідрологія: навчальний посібник [Текст] / В.Г. Клименко. – Харків: ХНУ імені В.Н. Каразіна., 2012. – 280 с.
4. Питуляк М.Р. Гідрологія Навчально-методичний посібник [Текст] / М.Р. Питуляк, М.В. Питуляк. – Тернопіль: ТНПУ. – 2016. – 118 с.

Допоміжна література

1. Білоус Г.М. Вплив господарської діяльності на водні ресурси України [Текст] / Г.М. Білоус. - К.: Наукова думка, 1999. - 211с.
2. Водний кодекс України. - К., 1995. - 36с.
3. Коненко Г.Д. Гідрологія ставків і малих водоймищ України [Текст]/ Г.Д. Коненко. - К.: Наукова думка, 1991. - 350с.
4. Малі річки України: Довідник [Текст] / А .В. Яцик, Л. Б .Бишовець, Є. О .Богатов та ін./ За ред. А. В. Яцика - К.: Урожай, 1991. - 294с.
5. Методика економічної оцінки якості поверхневих вод за відповідними категоріями [Текст] / В.Д. Романенко, В.М. Жулинський, О.П. Оксинюк та ін., - К.: Символ. - Т., 1998. -28с.
6. Хільчевський В.К. Водопостачання і водовідведення: гідроекологічні аспекти [Текст]/В.К.Хільчевський. – К.: ВЦ Київський університет, 1999 – 264 с.
7. Яцык А.В. Экологические основы рационального водопользования [Текст]/ А.В.Яцык. – К.:Генеза, 1997. – 640 с.

11. Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті, відео-лекції, інше методичне забезпечення

1. Фонди Центральної наукової бібліотеки ХНУ ім. В.Н.Каразіна.
2. Фонд бібліотеки кафедри фізичної географії та картографії.
3. Мережа Інтернет.

Методичне забезпечення

1. Клименко В.Г. Загальна гідрологія. Українсько-російський словник: навчальний посібник [Текст]/ В.Г. Клименко, Н. І.Черкашина. – Х.: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2008. – 176 с..
2. Клименко В.Г. Загальна гідрологія: навчальний посібник [Текст]/В.Г. Клименко. – Харків: ХНУ імені В.Н. Каразіна., 2012. – 280 с.